

innhold

Bensinslukerne

Sverige og Norge har noen av de eldste bilparkene i Europa. De som kjøper ny bil, satser ofte på større motorer fremfor drivstoffeffektivitet.

Side 4

Lang hybridbilkø

Toyota Prius, som har både bensinmotor og el-motor, er svært populær. Bestiller du en bil nå, kan du ikke regne med å bruke den neste påske.

Side 5

Slutt på Stockholms-tog

Toget mellom Oslo og Stockholm legges ned ved årsskiftet. Forurensende fly har utkonkurrert miljøalternativet mellom vår gamle og nye hovedstad.

Side 6

Frynsete ulvetillit

Stor-Elvdal kommune får ikke felle ulv, til tross for at de ligger utenfor den vedtatte ulvesonen. Kommunen reagerer sterkt, mens Norges Naturvernforbund forstår avgjørelsen.

Side 7

Mat mer giftsprøytet enn golf

I landbruket er rundt 200 plantevernmidler godkjent for bruk. Men har du en golfbane, er utvalget mye mer begrenset.

Side 9

Flere fyrer med pellets

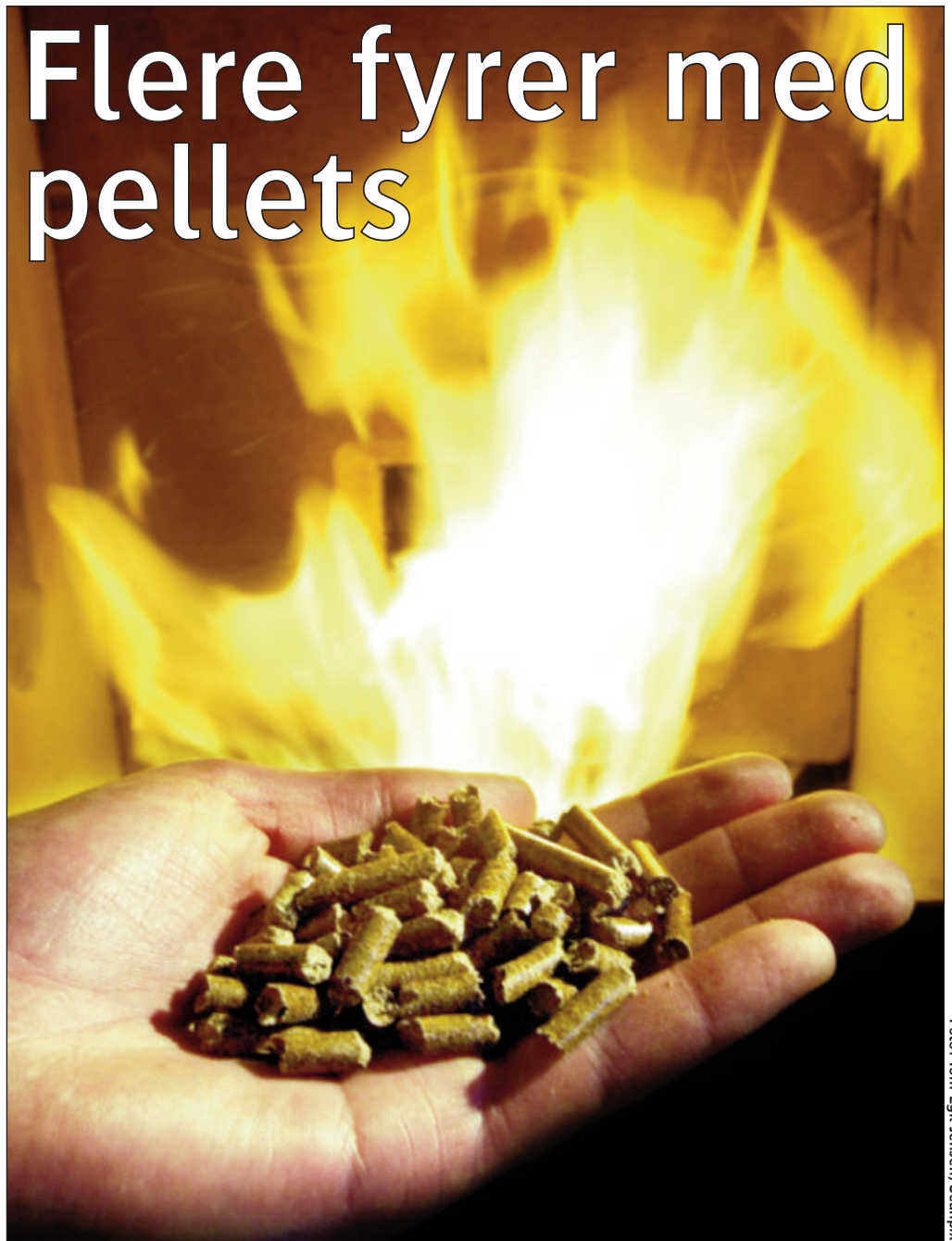

Foto: Tom-Egil Jensen, Scanpix

Svenske pelletsbrukere blir flere og flere. Andelen villaer som velger ved eller pellets har økt med 5,5 prosent det siste året. Norge kryper langsomt etter, og Norsk Bioenergiforening etterlyser varige støtteordninger.

Side 3

leder

Farvel Stockholm

NSB legger ned togforbindelsen fra Oslo til Stockholm etter 133 år. Selskapet Linx - et datterselskap av NSB og Statens Järnvägar - blir nedlagt fra nyttår.

Linx ble opprettet for å betjene strekningene Oslo-Göteborg-København og Oslo-Stockholm. All togtrafikk på strekningene forsvinner imidlertid ikke. Etter nyttår vil SJ i Sverige opprettholde ruten fra Stockholm til Karlstad - få mil fra grensen til Norge. Da er det et nederlag at NSB og SJ ikke klarer å samarbeide om å kjøre tog til Oslo.

NSB oppgir skarp konkurranse fra fly som årsak til nedleggningen. Men for reisende som er opptatt av komfort, er toget fra sentrum til sentrum en soleklar vinner over flyplassreise, innsjekking, sikkerhetskontroll og klaustrofobisk trange seter på flyene. Dette konkurransefortrinnet burde NSB og SJ være i stand til å utnytte på en måte som gir penger i kassa.

For den miljøbevisste gjenstår nå bare buss mellom hovedstedene i Norge og Sverige. Men mens toget bare bruker fire og en halv time på strekningen, må du regne med å sitte over sju timer i bussetet. God infrastruktur på svensk side gjør at togene kan fordoble farten så snart de passerer grensen. Dermed tar det ikke stort lenger tid på skinnene enn med fly. Derimot kan flyselskapene lokke med tax-free-salg på flyplassen. Denne skjevheten vil NSB ha slutt på og ber om tillatelse til å selge tax-free om bord i togene. Men hvilke tog?

Slevdalsvannet et skritt nærmere fredning

Slevdalsvannet i Vest-Agder kan nå bli fredet etter råd fra Fylkesmannen. Fylkesmannen har på vegne av Direktoratet for naturforvaltning hatt en verneplan med skisse til forvaltningsplan ute på høring. Konklusjonen er at Slevdalsvannet på Lista må fredes for å bevare våtmarksområdet med vegetasjon, fugleliv, amfibier og annet dyreliv, melder Farsunds avis.

Slevdalsvannet er en viktig rasteplass for trekkfugl, og blir betegnet som den viktigste trekk- og overvintringslokaliteten i Sør-Norge for arter som vannrikse og myrrikse. Flystasjonen på Lista har fungert som militær flyplass, og Slevdalsvannet har inntil relativt nylig ligget innenfor det militære området. Dermed har området vært beskyttet mot både offentlig

ferdsel og alminnelig vern. Fylkesmannens miljøvernavdeling sier nå at den største utfordringen har vært forholdet til de som ønsker flyplass nær vannet. Tautrekkingen mellom vern og flyplass endte til slutt opp med at området som er foreslått vernet, er krympet noe av hensyn til flyplassen.

Kampen om Slevdalsvannet er en av Vest-Agders eldste vernesaker. Området ble første gang

Slevdalsvannets fugler ser nå ut til å få vernet rasteplassen sin etter at området rundt Lista flystasjon har vært i Forsvarets hender i en årrekke. (Faksimile, Natur & miljø 1/03)

foreslått vernet i 1938.

— Dette er et av de viktigste våtmarksområdene i fylket, og har hatt høyeste prioritet i flere verneutredninger på 70- og 80-tallet, sier miljøverndirektør Erling Vindenes til Farsunds avis.

Verneforslaget ble aktualisert på nytt idet Forsvaret solgte området omkring Slevdalsvannet til Lista Flypark AS.

Bush snur

Mennesket har sannsynligvis bidratt til å endre klimaet på kloden, konkluderer en rapport Bush-administrasjonen har godkjent.

Mens George W. Bush og hans administrasjon tidligere har distansert seg fra rapporter om menneskeskapte klimaendringer, har de i valgåret snudd tvert om. Det er "usannsynlig" at de nord-amerikanske temperaturendringene i perioden 1950-99 bare skyldes naturlige variasjoner, står det i en rapport utarbeidet for Kongressen i USA (se: www.climate-science.gov). Rapporten er underskrevet av USAs energiminister, handelsminister og presidentens vitenskapsrådgiver.

For to år siden laget USAs utenriksdepartement en rapport som advarte om at klimaendringer ville føre til alvorlige konsekvenser. Denne rapporten ble imidlertid kontant avvist av Bush-administrasjonen.

Trøndersk gasselskap i høst?

I løpet av høsten kan det bli etablert et eget selskap med ansvar for å bygge gassrørledning inn Trondheimsfjorden. Det sier fylkesrådsleder i Nord-Trøndelag, Alf Daniel Moen (Ap) til Trønderavisa etter møte med ledelsen i Norske Skog. På møtet deltok også fylkesordfører Tore O. Sandvik (Ap) i Sør-Trøndelag og Trondheims-ordfører Rita Ottervik (Ap).

Et gassrørselskap skal i tillegg stå for utbygging og drift av ledningen. Dersom utbyggerne klarer å skrape sammen 700 millioner kroner - om lag halvparten av de beregnede bygge-

kostnadene - bør selskapet etableres, mener Moen. Trondheim kommune har lovt å bidra med 200 millioner kroner. I tillegg håper fylkesrådslederen å skaffe ytterligere 150 millioner kroner lokalt, mens han håper stortingsflertallet vil bidra med de resterende 350 millionene.

Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk er, som N&M Bulletin skrev i forrige utgave, en aktuell bidragsyter.

Største kunde for det planlagte gassrøret fra Tjeldbergodden blir et eventuelt gasskraftverk på Skogn i Nord-Trøndelag.

notiser

For en neve pellets: Enøketaten i Oslo bidrar med 5000 kroner til alle nyinstalleringer av pelletsovn. Hittil i år har 10 pelletsovn-eiere fått tilskudd.

Tar av i Sverige, øker også i Norge: Pelletsbølgen

I Oslo kan du få 5000 kroner i støtte til å installere pelletsovn. Resten av landet kan bare håpe på at Enova gjeninnfører sin støtteordning.

JORUNN GRAN

gorunn.gran@naturvern.no

Nordmenn blir mer og mer nysgjerrige på bioenergi og pelletsovn. Men ifølge Norsk Bioenergiforening (Nobio) er ikke utviklingen fullt så rask som i nabolandet. I Sverige har nemlig andelen villaer som varmes opp av ved eller pellets økt med 5,5 prosent fra i fjor, ifølge tall fra Pelletsinteressenternas Samorganisation.

10 PELLETSOVNER I OSLO

Oslo har en støtteordning der Enøketaten bidrar med 5000 kroner til alle nyinstalleringer av pelletsovn. Her er det ikke krav om å bytte ut en gammel

varmekilde for å få støtte. Likevel kan ingen påstå at pellets har tatt helt av i hovedstaden, noe som ifølge Erik Hauge i Enøkebedriften i Oslo kan skyldes at folk ikke vet hvor enkelt det er å få tak i pellets. Likevel har ti pelletsovn-eiere fått tilskudd hittil i år, og 1000 vedovner er fornyet med støtte fra Enøketaten. Enovas støtteordning til husstander som ville investere i miljøvennlig fyring opphørte derimot i 2003.

— Vi jobber for at en slik støtteordning skal gjeninnføres som et mer varig tilbud, sier daglig leder Silje Schei Tveitdal i Nobio til Natur & miljø Bulletin.

— VURDERER ORDNINGEN

Enova sier at de nå holder på med å evaluere fjorårets støtteordning til husholdninger for styringssystem, pelletskamer og varmepumper.

— Når denne evalueringen er ferdig vil vi bruke den som grunnlag for å vurdere eventuelle støtteordninger for husholdninger, sier Enova-leder Eli Arnstad.

Per i dag har store anlegg størst mulighet for å få støtte fra Enova til å skifte ut oljefyren.

— Vi har etablert en støtteordning som gjør det mulig å søke om inntil 15 prosent i investeringsstøtte til blant annet varmeproduksjonsanlegg basert på biobrensel, herunder pellets,

sier Arnstad. Hun understreker at målgruppen for denne støtteordningen er profesjonelle aktører som vil bygge, drive og eie energianlegg.

— Kravet til energianlegget er at det må produsere minimum 2 GWh fornybar varme per år, sier Arnstad. — Men Enova har nå utvidet programmet til å innlemme porteføljer av mindre anlegg. Dette er gjort for å imøtekomme markedssegmentet der store energianlegg og fjernvarmeanlegg ikke er egnet. Til sammen må porteføljen av anlegg ha en varmeproduksjon på over 2 GWh per år, og hver enkelt installasjon i byggene må ha en fornybar effektinstallasjon større enn 100 kW.

Svenskenes personbiler er eldre enn EU-gjennomsnittet og de sluker mer drivstoff enn gjennomsnittsbilen i EU. Tendensene er de samme i den norske bilparken.

Bilverstingene i nord

En ny rapport viser at den svenske bilparken er gammel og tung - og sluker bensin. Akkurat som den norske.

JORUNN GRAN

jorunn.gran@naturvern.no

— Svenskenes personbiler er eldre enn EU-gjennomsnittet og sluker mer drivstoff enn gjennomsnittsbilen i EU. Trenden er tyngre biler med større motorer, konkluderer det svenske Vägverket etter en gjennomgang av personbilparken i 23 svenske kommuner.

STERKERE BILER

Gjennomgangen fra Vägverket er et ledd i svenskenes arbeid med å minske drivstofforbruk og utslipp av CO₂. Rapporten viser at det ikke hjelper at noen velger drivstoffeffektive biler så lenge mange andre kjøper bil med større motor - mens atter andre velger å kjøre en sterkt forurensende bruktbil. Nye biler i Sverige bruker 20 prosent mer drivstoff enn EU-gjennomsnittet, og Vägverket påpeker at selv om svensker nå bruker mindre

drivstoff enn tidligere, så kunne reduksjonen vært større hvis folk ikke hadde kjøpt større og sterkere biler. Klokere kjørestil ville også ha hjulpet.

ELDRE BILER

Verken Statistisk sentralbyrå eller Statens vegvesen kjenner til statistikk som kartlegger motorstørrelsen i den norske bilparken. Men begge instanser kan bekrefte at trenden også i Norge er at folk velger kraftigere motorer.

Gjennomsnittsbilen i Norge er ifølge Statistisk sentralbyrå 10,3 år, omtrent som gjennomsnittsbilen i Sverige. Det er gammelt i europeisk sammenheng. Og det kan være verdt å merke seg at ikke engang ti nye øst-europeiske unionsmedlemmer har greid å endre Sveriges plassering på lista over gjennomsnittlig bilalder i EU.

Gjennomsnittsbilen i EU er omkring sju år, der biler i Luxembourg gjennomsnittlig er

fire år mens biler på veiene i Portugal gjennomsnittlig er 11 år. Slovakias biler er i gjennomsnitt 15 år gamle - mens slovenerne ifølge 2002-statistikk fra European Environment Agency (EEA) har en bilpark med gjennomsnittsalder på seks år.

FLERE BILER

EEA er bekymret over EUs aldrende kjøretøy.

— En eldre kjøretøyflåte sinker gjennombruddet for ren teknologi, sier EEA i en kom-

mentar til kjøretøystatistikken.

EEA håper imidlertid at de nye EU-medlemmene kan være med på å redusere gjennomsnittsalderen på EUs biler.

— Den store veksten på personbilmarkedet, kombinert med voksende antall vrakinger i disse landene, antyder rask utskifting av kjøretøyer. Dette vil sannsynligvis få ned gjennomsnittsalderen på bilene, heter det i en melding fra EEA.

Slik kjører du miljøvennlig:

- Kjør minst mulig
- Kjør el-bil eller hybridbil
- Kjør ny bil med liten, drivstoffeffektiv motor
- Kjør uten rykk og napp og tilpass hastigheten etter trafikkflyten
- Bruk cruisekontroll
- Bruk et høyere gir - gjerne det høyeste
- Bruk motorvarmer - men ikke mer enn to timer
- Unngå unødvendig ballast og ekstrapstyr på taket

Hybridbilsalg tar av

Hybridbilen Toyota Prius, som har både elektrisk og bensindrevet motor, har slått an i Norge. Nå arbeider Toyota for at bilen skal få de samme avgiftsfritakene som rene el-biler.

KRISTIAN S. AAS
kristian.aas@naturvern.no

— Til nå i år har 59 personer fått levert en Toyota Prius i Norge, og vi har allerede 90 flere på venteliste, forteller Kjersti Rese i Toyota Norge. Hun mener bilen ser ut til å slå an mer og mer, og at det lave drivstofforbruket er en viktig årsak til dette. Ved blandet kjøring kommer Prius ned i et drivstofforbruk på 0,43 liter per mil.

RELANSERING MED SUKSESS

Prius er den eneste hybridbilen som er i kommersielt salg i Norge. En tidligere modell solgte dårlig, men etter en relansering i vår har salget skutt fart. Bilens utseende er strammere opp og "europiser", og kjøreeplevelsen skal være forbedret.

— I dag slipper kunden å betale effektagift for den elektriske motoren, og får 25 prosent fradrag på vektavgiften. Så selv om bilen er dyrere ut fra fabrikken, blir prisen til forbruker omtrent som for andre biler i sam-

Hybrid med både elektrisk og bensindrevet motor har slått an i Norge. Toyota klarer ikke å møte etterspørselen på sin nyvinning, Toyota Prius.

me klasse, forklarer produsent Steinar Øyen i Toyota Norge.

VIL HA LAVERE AVGIFTER

Toyota Norge ønsker at bilen skal få de samme avgiftslettelsene i bruk som elektrisk drevne biler. Det vil si at bilistene slipper å betale årsavgift, bompenger og parkeringsgebyr. I tillegg

kan elektriske biler kjøre i kollektivfeltene rundt Oslo.

— Det blir mye mer merkbart for kunden når man slipper å betale bompenger, årsavgift og parkeringsavgifter, forteller Øyen.

Men hovedproblemet til Toyota Norge ligger på tilbudsiden. De klarer ikke å skaffe til

veie nok biler til å dekke etterspørselen.

— Bilen er en kjempesuksess i USA og Japan, og her i Europa får vi bare de som blir til overs. Bestiller du en Prius i dag, vil du nok ikke få den levert før utpå vårtiden, sier informasjonssjef Per Arne Skramstad i Toyota Norge.

— Kostnader ved resirkulering er overdrevet

Den kanadiske provinsen Nova Scotia er blitt verdensledende i resirkulering. Bare halvparten av avfallet i provinsen havner i forbrenningsanlegg eller på deponi, melder Wired News. Mens det vanligvis er dyrere å gjennomføre resirkulering enn å putte søpla i et stort hull i bakken, har en ny undersøkelse vist at Nova Scotia faktisk sparer penger ved å redusere søppelmengden. Når alle kostnader ved resirkulering ble tatt med i beregningen, viser

det seg at Nova Scotia sparer mellom 25 og 125 millioner kanadiske dollar årlig (130-646 millioner norske kroner).

VANSKELIG Å MÅLE

Undersøkelsen er gjennomført av GPI Atlantic — en forskergruppe som har brukt et tiår på å utvikle verktøy som kan tallfeste faktorer som i utgangspunktet er vanskelige å måle. Disse faktorene kan for eksempel være frivillig innsats, hus-

arbeid eller luftkvalitet.

— Hvis det ikke finnes noe tall, har man tidligere antatt at tallet er null, sier forsker Sally Walker hos GPI Atlantic.

— Med et slikt regnestykke vil beregninger om resirkulering gi en økt kostnad på 18 millioner dollar i året i forhold til å dumpe søpla på dynga.

EUROPEISK INTERESSE

En mer nøyaktig beregning omfatter mange flere faktorer, for

eksempel spart energi ved gjenbruk av materialer kontra utvinning av nye ressurser.

— Det krever tre eller fire ganger så mye energi å lage noe fra råmaterialer sammenliknet med gjenbruk, sier Walker.

GPI Atlantic melder om at også europeiske land viser interesse for deres beregningsmodeller. Forskergruppen er nå med på å utvikle en velvære-indeks som omfatter sosiale, økonomiske og miljømessige faktorer.

Stockholmstog legges ned

Unionsoppløsningen neste år feires med full stans i togtilbudet mellom Oslo og Stockholm. Selv om flyprisene nå øker, ser ikke NSB økonomien i et togtilbud på strekningen.

KRISTIAN S. AAS

kristian.aas@naturvern.no

Fra nyttår legger togselskapet Linx inn årene. Selskapet er eid av NSB og Statens Järnvägar (SJ) i Sverige, og har trafikkert strekningene Oslo-Stockholm og Oslo-Göteborg-København. NSB og SJ har bestemt seg for å erstatte trafikken til Göteborg, mens det ordinære togtilbudet til Stockholm sannsynligvis blir nedlagt.

UTKONKURRERT AV FLY

— Det blir nok ingen daglig forbindelse mellom Oslo og Stockholm, men vi arbeider for å få en togforbindelse i sommersesongen og ved store høytider, sier informasjonssjef Audun Tjomsland i NSB.

— Hvem er det som har utkonkurrert lyntoget på strekningen?

— Flyet, svarer Tjomsland kontant.

Priskrigen i luften, der billetter mellom Gardermoen og Arlanda utenfor Stockholm har vært solgt for under 200 kroner, har altså tatt knekken på satsingen på raske tog mellom de nordiske hovedstedene. Selv om flyprisene har en stigende trend, tror ikke Tjomsland det vil være økonomi i å opprettholde togtilbudet.

— Jeg ser ingen mulighet for at toget kan være konkurranse-dyktig på denne strekningen. Banen er for dårlig på norsk side av grensen til at vi kan kjøre skikkelig fort, sier Tjomsland.

HAR SATSET 180 MILLIONER

Mer enn 180 millioner svenske kroner ble satset på å sette inn svenske X2000-lyntog på strekningene, for å få reisetiden ned

Det fargerike Linx-toget forsvinner fra Oslo S i januar. Da blir all togtrafikk mellom Oslo og Stockholm lagt ned.

og kundene til å strømme til. Men de reisende har i all hovedsak valgt å fly eller ta buss. Tre flyselskaper og to busselskaper har daglige ruter mellom byene. Bussbillettene koster rundt 240 kroner i ukedagene og rundt 350 kroner i helgene. Bestiller du lenge nok i forveien, kan du få flybilletter til samme pris, selv om snittprisen er noe høyere.

— Nedleggelsen er basert på ren økonomi. Flyprisene er presert, og bussene er langt billigere i drift enn toget. Da går det ikke å opprettholde tilbudet, sier

Tjomsland.

Togtilbudet fra Trondheim til Östersund med forbindelse til

Stockholm og de to daglige togene fra Narvik til Stockholm opprettholdes.

Priseksempel, helgetur for én voksen 8.-10. oktober 2004 Oslo-Stockholm-Oslo, bestilt over internett 9. september:

Fly

(reisetid ca. 3 timer fra sentrum til sentrum):

SAS: 1905,-

Norwegian: 1306,-

Nordic Airlink: 970,-

Tog

(reisetid 4 timer 45 minutter):

Linx: 1424,-

Buss

(reisetid 7 timer 30 minutter):

Swebus: 712,-

Säfflebussen: 760,-

Får ikke felle ulv utenfor ulvesonen

Stor-Elvdal kommune skal ikke ha ulv ifølge soneinndelingen som ble avklart i Stortinget før sommeren. Likevel blir kommunens søknader om fellingstillatelse avslått.

Ulven får leve i Stor-Elvdal - selv om den har beveget seg utenfor den vedtatte ulvesonen.

JORUNN GRAN

Jorunn.gran@naturvern.no

Direktoratet for naturforvaltning (DN) slår fast at ulv ikke kan felles innenfor revirgrensene til én av landets to kjente ynglende ulvefamiliegrupper.

FELLINGSTILLATELSE MED BETINGELSER

Ved starten på årets jaktseong ga DN såkalt betinget fellingstillatelse på til sammen fire ulv. Men Stor-Elvdal kommune har likevel fått to avslag på søknader om å få felle en ulv etter at flere kyr ble dokumentert tatt av ulv.

HVORFOR ULV I ULVEFRI SONER?

Norges Naturvernforbund er blant de som har kjempet for at Stortinget skal anerkjenne at Norge må ha levedyktige bestan-

der av de store rovdyrene.

— Hvilken verdi har forvaltningssoner når revirene til ulven overstyrer sonene?

— Selv om Stortinget har åpnet for fjerning av revirmarkerende par og familiegrupper utenfor sonen, må de nasjonale bestandsmålene først være nådd, sier naturvernadvokat Thor Midteng i Norges Naturvernforbund. — Vi må også huske på at man har god kontroll på en familiegruppe som har et klart avgrenset revir. Dette betyr at man har mulighet for å følge med på hvor disse dyrene er og kan unngå å slippe husdyr på beite i dette området.

I STRID MED BESTANDSMÅL

Direktoratet påpeker i sitt andre avslag til Stor-Elvdal kommune at de har lagt avgjørende vekt på bestandssituasjonen for ulv i

Norge, men at de også har tatt "sterke hensyn" til registrerte og potensielle ulveskader, samt områdets betydning som beitemark og mulighetene for forebyggende tiltak.

Direktoratet påpeker at én av to helnorske familiegrupper som yngler, holder til i området der Stor-Elvdal vil felle ulv. Siden en fellingstillatelse måtte vært rettet mot et voksent dyr, ville det være en risiko for å felle et dyr i det såkalte "alfaparet", med oppsplitting av familiegruppen som resultat.

— FRYNSETE TILLIT

Ordfører Sigmund Vestad i Stor-Elvdal kommune sier ifølge avisa Østlendingen at kommunen kan dokumentere nye tap av storfe og hest siden første søknad i sommer, og er svært misfornøyd med saksbehandlingen som denne saken har fått.

— Saksbehandlingen og avslaget fra DN bidrar til at det som måtte være igjen av tillit mellom bufeholderne og byråkratiet blir enda mer frynsete, sier Vestad til Østlendingen.

ULVESONENE

- Innenfor en ulvesone har hvert individ av ulv et strengt vern, og det er kun aktuelt å gi skadefellingstillatelse i helt spesielle situasjoner.
- Aust-Agder, Telemark, Buskerud og Vestfold, samt kommunene Rendalen, Stor-Elvdal og Engerdal skal ikke ha ulv i framtiden ifølge et forlik i Stortinget under behandlingen av rovlitmeldingen (2004)

— Steinalderpolitikk!

Naturvernforbundet i Telemark kritiserer Porsgrunn kommune sterkt for deres holdninger til kildesortering, og mener kommunedirektøren befinner seg på steinaldernivå.

Bakgrunnen er ifølge Porsgrunns Dagblad at kommunen ikke vil lage systemer for innsamling av matavfall.

— Dette er bakstrev-ersk og i strid med det som skjer de fleste andre steder i landet, sier Tone Skau Jonassen i Naturvernforbundet i Telemark.

Kommunens avfallspolitikk skal opp til revisjon i komiteen for plan og kommunalteknikk i løpet av måneden.

Vi kjøper mer, bruker mer – og kaster mer.

KJP MNDRE!

Trenger du alt du har tenkt å kjøpe?
Kan du ikke låne eller leie?
Kjøp mindre.

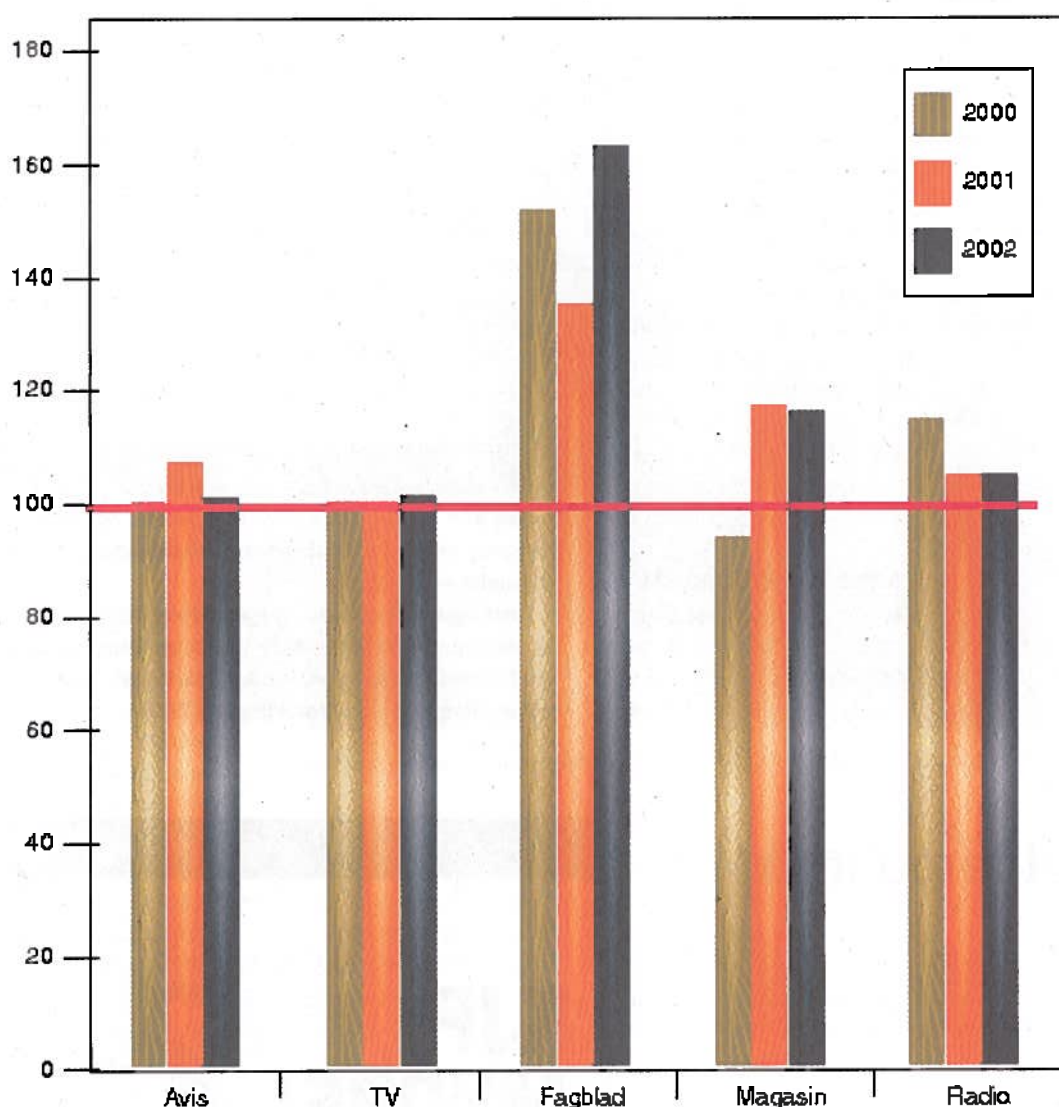

Stavanger kommune, fagavdeling renovasjon

I FAGPRESSEN TREFFER DU IKKE HVEM SOM HELST

Det er det som er poenget.

Velg fagblad til annonseringen fordi:

Blant fagbladleserne er det 1,6 ganger flere som har innkjøp som hovedbeskjeftigelse enn i befolkningen forøvrig

Kilde: Norsk Gallup
F&M Affinnetal

Mer gift i kornåkeren enn på golfbanen

Om lag 200 plantevernmidler er godkjent for bruk her i landet. Bare to av disse brukes på golfbaner. Men de brukes til gjengjeld på feil årstid.

JORUNN GRAN

gorunn.gran@naturvern.no

Miljøbevegelsen har mange innvendinger mot at landbruksarealer erstattes av golfbaner. Utstrakt bruk av sprøytemidler er én av de mest seiglivet mytene som omspinner vår nye folkesport.

— Det er en utbredt feiloppfatning at golfbaner blir sprøytet ustanselig, sier banekonsulent Ole Martin Lilleby i Golfforbundet. — De fleste som driver golfbaner ønsker å unngå bruk av sprøytemidler.

MER GIFT I LANDBRUKET

Lilleby og Golfforbundet får støtte fra myndighetene.

— Det stemmer at landbruket har mye større anledning til å bruke plantevernmidler enn golfbanene har, sier Terje Haraldsen hos Mattilsynets seksjon for sprøytemidler.

Jordforsk gjennomførte i 2002-2003 en overvåkning av norske golfbaner på oppdrag fra Landbrukstilsynet og Norges Golfforbund. Resultatene ble publisert tidligere i år, og konklusjonen var at mengden soppmidler som blir brukt på golfbanene i undersøkelsen "ligger på vel halvparten av den mengden som brukes på kornarealer ved vanlig jordbruksdrift". Gjennomsnittlig bruk av soppmidler på kornarealer er 14 gram per dekar mens tallet for golfbaner

er 8,5 gram per dekar. Mattilsynet mener likevel det er verdt å overvåke bruken av plantevernmidler på golfbaner.

TO MOT 55

Spør du etter råd om godkjente midler mot sopp i kornåkeren, kan du få velge mellom 55 ulike produktnavn. Hvis soppen derimot er på en golfbane, finnes det kun to godkjente produkter; Rovral og Sportak EW - to stoffer som også er tillatt brukt i landbruket.

Mattilsynet vurderer imidlertid å endre vilkårene for bruk av Rovral, fordi det inneholder iprodion som brytes langsomt ned i naturen. Rovral brukes også ved dyrking av en rekke matplanter, og spor av stoffet er flere ganger funnet i matvarer.

I 2003 ble det omsatt 688 tonn plantevernmidler her i landet, regnet etter mengde virk-somt stoff. En brukerundersøkelse gjennomført av Golfforbundet i 2001, antyder at 240 kilo aktive stoffer fra plantevernmidler brukes på norske golfbaner totalt. Tilsynsmyndighetene betviler ikke dette tallet.

RIKTIG STOFF

- FEIL TIDSPUNKT

Golfbanenes behov for å være grønne ved sesongstart er årsaken til at sprøyting på golfbaner skal være mer risikofylt enn sprøyting av arealer der mat blir dyrket. Overvåkingen i

Gjersjøen Golf utenfor Oslo har totalforbud mot sprøyting på grunn av beliggenheten nær en drikkevannskilde. Dette anlegget resirkulerer vann som brukes til vanning. (Foto: Jorunn Gran)

2002-2003 skulle si noe om risikoen for at vannmiljø ble forurenset ved bruk av godkjente plantevernmidler på golfbaner. Ifølge Mattilsynet er det først og fremst overflatevann som kan være utsatt.

— Landbruket sprøyter vår og sommer, mens golfanleggene sprøyter på høsten, sier Anne Kragerø i Mattilsynets seksjon for sprøytemidler. — På høsten har vi mer nedbør og risikoen for avrenning er større. Dessuten foregår sprøytingen da rett før vinteren, og virkestoffene i plantevernmidlene brytes langsomt ned ved lav temperatur.

KORTKLIPT UGRESS

Ugressmidler og golf er ikke en altfor vanlig kombinasjon. Og forklaringen er enkel:

— Mange velger å ikke

bruke plantevernmidler rett og slett fordi de ikke har behov for slike. Dette skyldes for eksempel at greenen på golfbanen klippes ofte. Dermed får ikke ugresset mulighet til å vokse, sier Lilleby i Golfforbundet.

Undersøkelsen fra Jordforsk og Landbrukstilsynet konkluderte også med at bruken av ugressmidler på golfbaner er "relativt liten sammenliknet med vanlig bruk på jordbruksarealer".

— ER BLITT FLINKE

Norges Naturvernforbund er nå blant de som vedgår at sprøytemiddelbruken i golfsporten er mindre enn tidligere antydte.

— Vi må erkjenne at golfanleggene er blitt veldig flinke. Miljøproblemene i golfsporten dreier mer i retning av arealbruken, sier generalsekretær Tore Killingland.

GRASMARK ELLER GRØNTANLEGG?

Forvirringen omkring golf og sprøytemidler er forventet å minske etter hvert som plantevernmidlenes etiketter blir oppdatert til å omfatte begrepet "golfbaner". Slik det er nå, kan man få det for seg at en golfbane er en grasmark. Dermed står man plutselig foran et hav av tillatte sprøytemidler. Men som offentlig grøntanlegg er sprøytemulighetene altså svært begrensede.

Banan-press gir resultater

De dårlige arbeids- og miljøforholdene på bananplantasjene omkring i verden er nærmest sagnomsuste. Men nå gir innsats fra utsiden gradvis resultater.

JORUNN GRAN

jordunn.gran@naturvern.no

— De store transnasjonale selskapene driver rovdrift på både miljøet vårt og landets billige arbeidskraft. Vi misliker å se at livet i elvene dør ut, vi kan se at det ikke er fisk i de delene av elva som renner gjennom områder der det dyrkes bananer.

Generalsekretær Gilbert Bermúdez i bananarbeiderforbundet Sitrap i Costa Rica hadde dårlige nyheter på spesialarbeiderkongressen i 1998.

Coop Danmark har sørget for uavhengig kontroll av Chiquitas bananproduksjon.

SEKS ÅR MED PRESS

Coop Danmark hadde to år tidligere inngått en leveringsavtale med produsenten Chiquita, og engasjerte umiddelbart en uavhengig observatør som kunne rapportere fra bananplantasjene. Det danske forbrukermagasinet Tænk + test forteller nå om hvordan seks års press fra Danmark begynner å gi resultater.

— Chiquita er den multinasjonale produsenten som er nærmest en bærekraftig bananproduksjon i dag, sier biolog Dorte Nissen fra miljøorganisasjonen Nepenthes. Nissen har

nå i flere år vært engasjert av Coop som observatør på bananplantasjene.

SKREKKHISTORIER

Skrekkhistoriene har vært mange omkring bananproduksjonen. Alt fra uettig bruk av sprøytemidler til helsefarlige arbeidsforhold er blitt framhevet. Og til tross for at Coop Danmark og Dorte Nissen rapporterer om bedre forhold, hevder kritiske røster fortsatt at det er vanskelig for uavhengige observatører å

komme på innsiden av bananplantasjene.

BEST I KLAS(S)EN

I 2003 gjennomførte analytiker Christian Rousseau på vegne av den internasjonale testorganisasjonen ICRT en vurdering av etiske og miljømessige forhold hos bananprodusentene. Chiquita var best i klassen - vurdert etter kriterier som miljøpolitikk, bruk av sprøytemidler, kontrollert sertifisering, arbeiderrettigheter og arbeidstilsyn. Rousseau fortsetter med å følge bananprodusentene på avstand.

— Hvis jeg blir bedt om å peke på det beste selskapet, tror jeg at Chiquita fortsatt er best blant de multinasjonale, sier Rousseau til Tænk + test.

Flere selskaper var ikke med i Rousseaus vurdering på grunn av at de ikke ga fra seg tilstrekkelig informasjon.

SPRØYTEMIDLER ØKER

Samarbeidet mellom arbeidere og bananselskaper skal være blitt

bedre de siste årene. Men miljøforholdene er ikke bedret i takt med ønskene fra utenlandske oppkjøpere. Blant annet er ikke tiltak for å hindre utvasking av pesticider gjennomført. Chiquita bruker også flere og flere soppmidler, selv om forbruket av slike midler gradvis skal reduseres i henhold til sertifiseringsordningen Better Banana Project.

— Det økte pesticidforbruket er en tikkende bombe under hele industrien, sier Dorte Nissen. — Jeg tror nok at Chiquita ønsker å oppfylle en rekke miljømessige kriterier, men de tar også hele tiden økonomiske hensyn. Etter min vurdering har Chiquita det siste året tatt mange økonomiske hensyn, og dette har gått ut over miljøet, sier Nissen til Tænk + test.

— SKAL BLI BEDRE

Chiquita mener kritikken fra Nissen er konstruktiv.

— Vi skal gjøre det bedre, sier George Jaksch hos Chiquita Europe. — Så vidt jeg vet er vi det eneste bananselskapet som gjennomfører revisjon av uavhengige eksperter. Det kostet oss 20 millioner dollar bare å bringe plantasjene opp til den nødvendige standarden, og Coop Danmark har forsterket prosessen gjennom sine Nepentheskontroller.

Jaksch mener imidlertid at det foregår et kulturelt skifte i selskapet hans.

— I starten var folk defensive og nokså avslappede i forhold til råd fra eksperter. Det er forandret nå, og folk aksepterer i høyere grad at vi er verdensborgere og at gjennomsiktighet er bra for oss, sier Jaksch.

Trondheim kommune

Kjøp ikke søppel!

- Kjøp produkter som har lang levetid og som kan repareres
- Unngå engangsprodukter
- Reserver deg mot uadressert reklame!

Siden sist

Energi

• En vindmøllepark med 27 møller på Høg-Jæren har fått konsesjon fra Norges vassdrags- og energidirektorat. Møllene vil kunne produsere om lag 260 GWh, noe som tilsvarer forbruket til 13 000 husstander.

• 19. konsesjonsrunde på norsk sokkel kan bli gjennomført allerede neste år, skriver Dagens Næringsliv. Runden vil inkludere boring etter olje og gass i sørlige deler av Barentshavet, Nordsjøen og Norskehavet.

• Konsekvensene av utslipp fra atomreaktoren på Kjeller på 1950 og 1960-tallet skal granskes, mel-

der TV2. Spillvann fra reaktoren gikk rett ut i Nitelva og det er registrert en rekke krefttilfeller blant folk i området.

• Statoil rangeres som beste energiselskap i verden på bærekraftindeksen Dow Jones Sustainability World Index, skriver Aftenposten.

Transport

• Arbeiderpartiet og Natur og Ungdom frykter kollaps i kollektivtrafikken. De mener det dramatiske etterslepet når det gjelder investeringer setter hele transportsystemet i fare. Samferdselsminister Torild Skogsholm mener Ap og NU svartmaler situasjonen.

Forurensning

• Kystverket frykter at vraket av "Blücher" i

Drobaksundet i Oslofjorden kan knekke i to. Skipet har 30 tonn olje i tankene, mens 11 000 tonn olje ble pumpet ut i 1994, melder Aftenposten.

Klima

• Lavtrykkene ute i Atlanteren har funnet en ny rute og går nå mer inn i Norskehavet og fastlandet, forteller professor i meteorologi Sigbjørn Grønås til NRK. Dermed må vi regne med mer nedbør også i fremtiden.

Annet

• Regjeringen hemmeligholder to rapporter om konsekvensene av et OL i Tromsø, melder NRK. En av rapportene er laget for Miljøverndepartementet om de miljømessige konsekvenser et OL vil ha.

Navn

• Jan-Gunnar Winther er ansatt som forskningsdirektør i Norsk Polarinstitutt. Winther ble ansatt som Antarktis-forsker ved Polarinstituttet for ti år siden.

• Hans Bøhle Aarhus (29) fra Lillehammer er ansatt som ny energirådgiver i Norges Naturvernforbund. Aarhus er ansatt i et vikariat med ett års varighet. Han er sivilingeniør fra NTNU, og har gjennomført et studium med fordypning i energi og miljø.

Miljøtorget

VELUX®

TAKVINDUER

www.VELOUX.no

**Sør-Trøndelag
Fylkeskommune**

Vi som jobber på jernbanen er stolte
fordi vi også gjør en innsats
for et bedre miljø.

Norsk Jernbaneforbund

NOFO
www.nof.no

kalenderen

22. SEPTEMBER

Persontrafikk på Gjøvikbanen
Sted: Hakadal
Flere arrangører
www.oppland.no - se:
"samferdsel"

2. - 11. OKTOBER

Studietur om EU og miljø
Sted: København og Brussel
Arr: Natur og Ungdoms
studentlag/Naturvernforbundet
www.nu.no/student/brussel/

7. - 8. OKTOBER

Norges energidager
Sted: Oslo
Arr: NVE
www.nve.no/energidagene/

15. - 16. NOVEMBER

Nordisk fjellrevseminar
Sted: Teveltunet Fjellstue,
Meråker.
Arr: Prosjekt Fjellrev
www.fjellrev.no

Svanemerket....

redaksjon

REDAKTØR:

Audun Garberg | Tlf. 23 10 96 07
ag@naturvern.no

REDAKSJON:

Jorunn Gran | Tlf. 23 10 96 06
jorunn.gran@naturvern.no
Kristian S. Aas | Tlf. 23 10 96 08
kristian.aas@naturvern.no

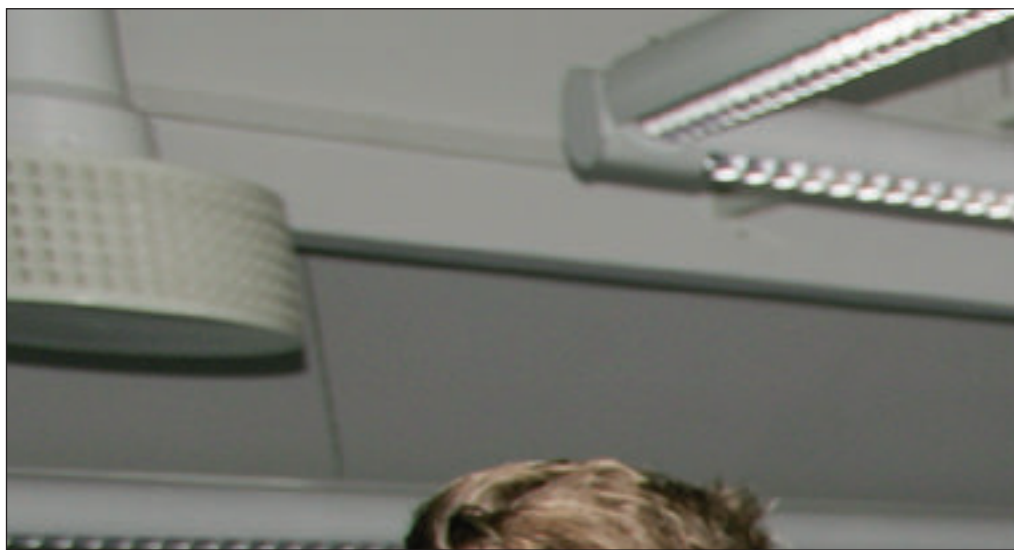
ADRESSE: Pb 342 Sentrum, 0101 Oslo
Tlf. 23 10 96 10 | faks 23 10 96 11
Mail: redaksjonen@naturvern.no
www.nmb.no

ABONNEMENT: 290 pr. år [privat] 650 pr. år
[bedrifter] ANNONSER: HS Media,
tlf. 62 94 10 30, faks 62 94 10 35

UTGIVER: Norges Naturvernforbund
TRYKK: Gan Grafisk as
NESTE UTGAVE: 01.10.2004

G9 - sju på ett sted

Sju organisasjoner er flyttet inn i samme hus i Grensen i Oslo. Samboerskapet har fått miljøvernminister Knut Arild Hareides velsignelse.

Miljøvernminister Knut Arild Hareide under åpningen av Miljøhuset G9 i Grensen 9. (Foto: Erik Damsgaard)

JORUNN GRAN

jorunn.gran@naturvern.no

— Her går KrF inn for samboerskap, smilte Hareide da han 9. september erklærte Miljøhuset G9 for åpnet.

Sofie-stiftelsen, Regnskogsfondet, Utviklingsfondet, Norges Naturvernforbund, Oikos, Grønn Hverdag og Blekkulfs Miljødetektiver heter beboerne i G9. De sju organisasjonene håper på å komme styrket ut av samboerskapet og ønsker at resultatet skal bli økt gjennomslag for miljø- og utviklings-sakene.

Hareide påpekte i sin tale på åpningen at huset dermed favner

begge hans hjertesaker - miljø og utvikling, og statsråden sa at han ser fram til at vekselvis vaktbikkjer og logrende hunder skal drive virksomheten sin bare et steinkast fra regjeringsbygget.

FELLES SAK

Organisasjonene i Miljøhuset G9 benyttet ved åpningen sjansen til å gi Knut Arild Hareide en miljøutfordring.

— Alle organisasjonene her på huset er bekymret over at verdens felles naturarv, det biologiske mangfoldet, forsvinner i et alarmerende tempo, sa leder Lars Løvold i Regnskogsfondet. — Vi er glade for at Norge har forpliktet seg internasjonalt til å

bevare det biologiske mangfoldet, blant annet gjennom FNs tusenårsmål nr 7, under Verdenstoppmøtet for bærekraftig utvikling i Johannesburg i 2002 og gjennom Konvensjonen for biologisk mangfold. Vi håper at du som miljøvernminister vil ta med deg budskapet om livets mangfold til Regjeringen og slåss for å gjøre Norge til den ledende nasjonen for bevaring av klodens biologiske mangfold.

— Dette er ikke bare MIN kampsak - dette er VÅR kampsak, sa Hareide og underskrev velvillig kampsakerklæringen som organisasjonene hadde utformet.

“Det riktige er nok å kalle det «butikkhus» med mange leietakere.”

EIENDOMSMAGNATEN TOM HAGEN TIL GUDBRANDSDØLEN DAGNINGEN
OM PLANEN OM Å ERSTATTE TO VERNEVERDIGE BYGNINGER MED ET KJØPESENTER.